

УДК 342.9

*Шкляр С. В.,
кандидат юридичних наук,
докторант Донецького юридичного інсти-
туту МВС України*

ВЗАЄМОДІЯ МІЖ ОРГАНАМИ КОНТРОЛЮ ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Досліджено позиції науковців щодо визначення змісту поняття «взаємодія між органами державної влади», а також щодо її форм. Виділено існуючі форми взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Виходячи з аналізу норм чинного законодавства, а також аналітичних даних і звітів Антимонопольного комітету України, розкрито особливості форм взаємодії між органами щодо здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Запропоновано власне визначення поняття «взаємодія між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції».

Ключові слова: *контроль, захист економічної конкуренції, Антимонопольний комітет України, взаємодія, координація, форми взаємодії, інформування, консультування, обговорення.*

Исследованы позиции ученых по определению содержания понятия «взаимодействие между органами государственной власти», а также его форм. Выделены существующие формы взаимодействия между органами контроля за соблюдением законодательства о защите экономической конкуренции. Исходя из анализа норм действующего законодательства, а также аналитических данных и отчетов Антимонопольного комитета Украины, раскрыты особенности форм взаимодействия между органами по осуществлению контроля за соблюдением законодательства о защите экономической конкуренции. Приведено собственное определение понятия «взаимодействие между органами по осуществлению контроля за соблюдением законодательства о защите экономической конкуренции».

Ключевые слова: *контроль, защита экономической конкуренции, Антимонопольный комитет Украины, взаимодействие, координация, формы взаимодействия, информирование, обсуждение.*

Постановка проблеми. Взаємодія між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції виступає окремим елементом механізму контролю за дотриманням законодавства про захист економічної

конкуренції, від якості якого великою мірою залежить і забезпечення захисту конкурентних відносин у державі. У зв'язку із зазначеним дослідження взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної кон-

курентції, а також розкриття та з'ясування її характеристик і спрямованості особливостей виступає актуальним і нагальним науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оглядаючи теоретико-правові напрацювання наукової доктрини, слід зауважити, що дослідженням окремих підходів до з'ясування взаємодії органів контролю присвячено праці В. Б. Авер'янова, О. Ф. Андрійка, Ю. П. Битяка, О. П. Віхрова, Л. К. Воронової, В. М. Гаращука, С. Т. Кадькаленко, С. В. Ківалова, С. М. Клімової, Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова, І. М. Коросташова, Н. П. Кучерявенко, О. М. Музичука, М. В. Павленка, С. Г. Стеценко та ін.

Не вирішені раніше проблеми. Незважаючи на кількість присвячених цій тематиці публікацій, на сьогодні відсутнє єдине системне та комплексне дослідження питання взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Такий стан наукових розробок зумовлює актуальність і нагальність проведення нашого наукового пошуку.

Метою цієї статті є розкриття змісту й особливостей взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Виклад основного матеріалу. В. І. Бенедик вважає, що зміст, особливості виникнення та перебігу процесів розвитку адміністративних правовідносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадянами зумовлюють встановлення численних вертикальних, горизонтальних і зворотних публічно-правових зв'язків. Зростає і наповнюється новим зміс-

том роль системи управлінських відносин [1, с. 103]. Слід зауважити, що не є винятком і взаємовідносини між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Їхні взаємозв'язки та взаємодія постійно вдосконалюються, щоб лишатись відповідними вимогам часу та пріоритетам діяльності держави щодо публічного адміністрування у сфері захисту економічної конкуренції. Відповідно до сучасних реалій розвитку суспільних відносин і потреб суб'єктів господарювання актуальності набуває саме необхідність розвитку та поглиблення взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Поняття взаємодії між органами державної влади, а також виділення її видів і напрямів на сьогодні широко дискутується у науковій доктрині. Науковці визначають взаємодію як об'єктивну й універсальну форму поступу, розвитку, що визначає існування та структурну організацію будь-якої матеріальної системи [2, с. 216]. Визначаючи взаємодію як форму зв'язку елементів системи, В. М. Плішкін підкреслює, що вони взаємодоповнюють одна одну, створюючи умови для успішного функціонування системи в цілому [3, с. 14]. У цьому ж контексті взаємодія виявляється в узгодженості та відсутності суперечностей у результатах діяльності в різних сферах [4].

На думку С. П. Черниха, під взаємодією слід розуміти найважливішу та найбільш розвинуту форму відносин між суб'єктами, основними ознаками якої є такі: 1) демократичний характер взаємозв'язків; 2) наявність певної вигоди для всіх суб'єктів взаємодії; 3) взаємна узгодженість у

діях суб'єктів та відповідна спрямованість у діях суб'єктів на досягнення певної цілі [5].

Л. О. Фещенко наводить такі ознаки взаємодії: 1) вона є такою лише тоді, коли явища існують водночас; 2) це взаємодія явищ, які мають між собою взаємний зв'язок і є взаємообумовленими; 3) під час взаємодії об'єкти змінюються; 4) універсальність форм взаємодії [6, с. 18]. Л. І. Муркович звертає увагу на те, що у науковій літературі найчастіше наводять такі ознаки взаємодії: 1) обов'язкове встановлення зв'язку між суб'єктами взаємодії; 2) погодженість заходів з метою, місцем, часом, методами; 3) спільність завдань, функцій, які виконують суб'єкти взаємодії; 4) відповідне становище суб'єктів взаємодії в ієрархії влади; 5) наявність нормативної бази [7].

Таким чином, підсумовуючи викладене, можна зробити висновок про те, що в цілому питання визначення поняття взаємодії у загальному її розумінні науковцями здійснюється із застосуванням єдиного підходу. В усіх зазначених твердженнях простежуються схожі трактування поняття взаємодії. Зокрема, вчені виділяють такі її істотні риси, як взаємна узгодженість у діях, меті, заходах і методах суб'єктів, які взаємодіють, спільність завдань та функцій, які вони здійснюють, і те, що взаємодія ґрунтується на демократичних засадах. Погоджуємося з такими твердженнями та вважаємо за необхідне додати, що інститут взаємодії фактично є проявом демократичних засад у діяльності публічної адміністрації, він виступає ефективним інструментом у забезпеченні сталого та якісного розвитку суспільних від-

носин, а також у виконанні завдань, покладених на органи державної влади й органи місцевого самоврядування та на інститути громадянського суспільства.

Переходячи до безпосереднього визначення поняття взаємодії, звертаємо увагу на думку О. М. Шевчук, відповідно до якої поняття «взаємодія» – це побудований на демократичних засадах, взаємний, узгоджений за часом, місцем і змістом зв'язок між не менш як двома суб'єктами, який передбачає диференціацію їх функцій і завдань, спрямований на досягнення певного визначеного результату із можливістю внесення пропозицій та впливу на ухвалення рішень з конкретних питань [8, с. 127]. Водночас І. Азідес зауважує, що термін «взаємодія» є тісно пов'язаним із поняттям «співробітництво». Так, співробітництво передбачає командну співпрацю, коли йдеться про роботу над спільною справою. Взаємодія спрямовується на реалізацію ухваленого рішення. Вона є можливою, коли є спільні інтереси або коли вони простежуються в довгостроковій перспективі [9].

Таким чином, підсумовуючи викладене вище, доходимо висновку, що взаємодія між органами державної влади – це спрямована на досягнення спільної мети, виконання рішення й реалізацію завдань взаємозалежна та узгоджена діяльність суб'єктів взаємодії, що ґрунтується на єдності часу та місця її здійснення й відображає демократичний характер зв'язків між суб'єктами взаємодії. Запропоноване нами визначення, звичайно, є загальним і підкреслює лише найбільш основні риси взаємодії між державними органами. Проте самі суть і зміст взаємодії варіюють-

ся залежно від сфери такої взаємодії, від особливостей правового статусу органів, що взаємодіють, завдань, рішень чи функцій, на реалізацію яких її спрямовано. Тому у кожній сфері державного управління поняття взаємодії набуває окремих спеціальних правових рис, що проявляється у її формах.

Що стосується видів взаємодії, то Я. Й. Малик виділяє, наприклад, такі форми взаємодії місцевих органів влади: 1) утворення спеціальних органів на паритетних засадах для реалізації спільних програм, здійснення конкретних дій у певних сферах життєдіяльності території; 2) проведення координаційних нарад (семінів) за участю керівників і посадових осіб місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування; 3) проведення спільних дій із комплексних питань і планування з розподілом обов'язків між учасниками їх реалізації; 4) проведення спільних засідань колегій і президій та ухвалення спільних розпоряджень головою відповідної місцевої державної адміністрації та головою обласної (районної) ради; 5) складання аналітичних оглядів спільної діяльності органів місцевого управління з метою виявлення позитивного досвіду і його впровадження; 6) існування спільних ЗМІ; 7) спільне проведення масово-культурних заходів [10, с. 296]. У свою чергу, О. М. Шевчук висвітлює такі форми взаємодії Міністерства внутрішніх справ України з іншими державними органами, які забезпечують державний контроль сфери обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: 1) інформування; 2) консультування; 3) партнерство та співробітництво [8, с. 129].

З огляду на викладені вище міркування, а також положення чинного законодавства у сфері захисту економічної конкуренції вважаємо, що взаємодія між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції відбувається у таких формах: 1) координація спільної діяльності; 2) співробітництво шляхом підписання меморандумів про співпрацю та узгодження спільних цілей; 3) інформування, консультування й обговорення спільних проблем здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, що відбувається шляхом проведення семінарів, нарад і конференцій не лише з державними органами й органами місцевого самоврядування, а і з представниками громадськості та суб'єктів господарювання.

Насамперед слід розкрити зміст координаційних дій у контексті взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. Зокрема, вважаємо, що координаційну взаємодію доцільно охарактеризувати за такою схемою:

1) взаємодія з міжнародними організаціями, державними органами і неурядовими організаціями інших держав – з питань, що належать до компетенції Антимонопольного комітету України, участь у розробленні та реалізації міжнародних проєктів і програм [11],

2) взаємодія з поліцейськими, працівниками митних та інших правоохоронних органів у разі перешкодження працівникам Антимонопольного комітету України у виконанні ними повноважень, а також для забезпечення проведення розгляду

справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема в разі проведення розслідування [11];

3) взаємодія з іншими органами державної влади й органами місцевого самоврядування за погодженням з їх керівниками, та депутатами місцевих рад за їх згодою під час проведення перевірок дотримання законодавства про захист економічної конкуренції; також зазначена співпраця передбачається відповідно до Положення про Порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції, затверджене розпорядженням Антимонопольного комітету України від 25.12.2001 № 182-р [12], за яким органи Комітету й голови відділень повинні практикувати проведення спільних перевірок з міністерствами, іншими центральними органами влади та контрольними органами, зазначеними в статті 5 Указу Президента України від 23.07.1998 № 817/98 «Про деякі заходи з дерегулювання підприємницької діяльності» (органи державної податкової служби, митні органи, органи державного казначейства, державної контрольно-ревізійної служби, органи Пенсійного фонду України), враховуючи вимоги зазначеного указу та Порядку координації проведення планових виїзних перевірок фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності контрольними органами, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29.01.1999 № 112; органи Комітету й голови відділень у разі потреби готують та узгоджують проекти наказів щодо залучення в установленому порядку до складу комісій з

перевірки представників відповідних міністерств, інших центральних органів влади та контрольних органів [12];

4) взаємодія із судовими органами шляхом подання до суду позовів, заяв і скарг у зв'язку із застосуванням законодавства про захист економічної конкуренції, а також із запитами щодо надання інформації про судові справи, що розглядаються цими судами відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції [11];

Отже, координаційні взаємозв'язки та взаємовідносини між органами контролю посідають важливе місце й відіграють важливу роль у здійсненні контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції. За їх допомогою стають можливими обмін інформацією та досвідом між органами контролю, зосередження й об'єднання максимальних знань, умінь та компетенції для досягнення цілей найбільш ефективного захисту економічної конкуренції, налагодження активної й результативної співпраці між різними органами контролю і, як наслідок, поєднання їх у цілісну систему з єдиними цілями та завданнями.

Співробітництво шляхом підписання меморандумів про співпрацю та узгодження спільних цілей відбувається у багатьох напрямках та з різними органами контролю. Зокрема, відповідно до Звіту Антимонопольного комітету України за 2016 рік, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 14.03.2017 № 2-рп, 29 вересня 2016 Голова Антимонопольного комітету Юрій Терентьєв та Голова НКРЕКП Дмитро Вовк під-

писали Меморандум, який дозволить посилити співпрацю між Комітетом та регулятором на ринках електричної енергії, природного газу, теплопостачання, водопостачання та водовідведення, а 22 грудня 2016 р. Меморандум про співпрацю підписали Голова Антимонопольного комітету України Юрій Терентьєв, Міністр аграрної політики та продовольства України Тарас Кутувий і Голова Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів Володимир Лапа. Цей документ дозволить посилити міжвідомчу взаємодію на ринках споживчих товарів [13].

Підписання меморандумів про співпрацю є важливим напрямком взаємодії між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, оскільки він містить у собі концентроване вираження провідних напрямків здійснення відповідної взаємодії та координації спільних зусиль шляхом розподілу завдань і функцій задля досягнення спільної мети.

Інформування, консультування й обговорення спільних проблем здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції є однією з інформативних форм взаємодії у сфері здійснення контролю за дотриманням відповідного законодавства. Зокрема, розкриваючи детальніше зазначену форму взаємодії між органами щодо здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, зауважуємо, що Антимонопольний комітет України активно взаємодіє не лише з органами державної влади, а й з представниками громадянського суспільства з метою покращення

ефективності захисту економічної конкуренції. Також важливим напрямком взаємодії є проведення інформаційного обміну з міжнародними організаціями й установами, залучення до участі у вирішенні проблемних питань контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції представників науково-дослідних установ тощо.

Відповідно до Звіту Антимонопольного комітету України за 2016 рік, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 14.03.2017 № 2-рп, 17–18 березня 2016 р. у місті Києві на високому представницькому рівні за сприяння Антимонопольного комітету України та Фонду розвитку конкуренції відбувся V Форум України з питань конкуренції. Його учасники охопили широке коло питань, зокрема стосовно імплементації Глави 10 «Конкуренція» Угоди про асоціацію України з ЄС, приєднання України до Договору про заснування Енергетичного співтовариства, реформування конкурентного законодавства та вплив такого реформування на ринки й споживачів, ефективність впровадження антимонопольних complaints-програм для зменшення ризиків бізнесу, а також практичний досвід створення та функціонування ефективної системи контролю державної допомоги суб'єктам господарювання. 3 серпня 2016 р. Антимонопольним комітетом проведено громадське обговорення проекту рекомендаційних роз'яснень «Щодо застосування положень частин другої та п'ятої статті 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та частин першої та другої статті 21 Закону України «Про захист від

недобросовісної конкуренції”, що стосується методики розрахунку штрафів» [13].

Висновки. Таким чином, доходимо висновку, що взаємодія між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції – це спрямована на забезпечення ефективного здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економіч-

ної конкуренції, взаємозалежна та узгоджена діяльність органів контролю, що полягає у проведенні спільних заходів, налагодженні взаємозв'язків тощо, яка ґрунтується на єдності часу й місця її здійснення та відображає координаційний характер зв'язків між органами контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Список використаних джерел

1. Бенедик В. І. Реординаційні відносини в системі державного управління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 5. С. 102–104.
2. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. 2-е изд. М. : Сов. Энцикл., 1980. 1600 с.
3. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник / за ред. Ю. Ф. Кравченка. Київ : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 701 с.
4. Толковый словарь русского языка / под ред Т. Ф. Ефремовой. URL: www.slovarus.info/rus_ef.php (дата звернення: 30.06.2018).
5. Черних С. П. Адміністративно-правові засади взаємодії органів державної влади України у сфері протидії організованій злочинності. *Право і Безпека*. 2010. № 2 (34). URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_2/PB-2/PB-2_18.pdf (дата звернення: 30.06.2018).
6. Фещенко Л. О. Взаємодія органів внутрішніх справ з державною податковою службою у здійсненні правоохоронної діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2007. 217 с.
7. Муркович Л. І. Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування та територіальної громади. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03\(10\)/11mlistg.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2011/2011_03(10)/11mlistg.pdf) (дата звернення: 30.06.2018).
8. Шевчук О. М. Взаємодія та координація органів державної влади щодо забезпечення державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 8. С. 126–129.
9. Азідес І. Співпраця VS Взаємодія. URL: www.innovations.com.ua/uk/blog/9/578/2011/may/2176 (дата звернення: 30.06.2018).
10. Малик Я. Й. До питання про взаємодію органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні. *Ефективність державного управління*. 2015. Вип. 43. С. 295–302.
11. Про Антимонопольний комітет України : закон України : від 26.11.1993 № 3659-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 50. С. 472.
12. Про затвердження Положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції : розпорядження Антимонопольного комітету України : від 25.12.2001 № 182-р. *Офіційний вісник України*. 2002. № 7. С. 434.
13. Звіт Антимонопольного комітету України за 2016 рік : розпорядження Антимонопольного комітету України : від 14.03.2017 № 2-рп // Антимонопольний комітет України : офіц. сайт. URL: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=133712&> (дата звернення: 30.06.2018).

S. Shkliar,
*PhD of Law, Doctoral Candidate of
the Donetsk Law Institute of the Ministry
of Internal Affairs of Ukraine*

INTERACTION BETWEEN THE STATE BODIES FOR CONTROLLING THE ENFORCEMENT OF THE LEGISLATION ON PROTECTION OF THE ECONOMIC COMPETITION

The article contains the scientists' ideas concerning the concept «interaction between the state authorities» and its forms. In particular, the existing forms of interaction between the state bodies for controlling the enforcement of the legislation on the protection of the economic competition, are highlighted. Based on the analysis of the norms of the current legislation, as well as the analytical data, reports of the Antimonopoly Committee of Ukraine, the peculiarities of the forms of the interaction between the authorities in that sphere, are revealed. The definition of the concept of «interaction between the state bodies for controlling the enforcement of the legislation on the protection of the economic competition» is given.

Keywords: *control, protection of the economic competition, Antimonopoly Committee of Ukraine, interaction, coordination, forms of interaction, informing, consulting, discussion.*

Надійшла до редакції 24.01.2018